

BALTIK'dan BOĞAZIÇINE HÜRRIYET CEPHESİ (x)

Konferansı veren : K. R. PUSTA

Çeviren : Doç. Dr. İlhan LÜTEM

Kuzeyin Akdenizi - Baltık.

Devletler Hukuku Enstitüsündeki değerli meslekdaşım Baron Michel de Taube, 1935'de, havzasındaki çeşitli milletlerle Akdeniz nasıl ve Batı Avrupası milletlerinin mukadderatı üzerinde sihirli bir tesir icra etmiş ise Baltık denizinin de Kuzey ve Doğu Avrupanın milletlerarası gelişmesinde aynı rolü oynadığını yazıyordu. Baltık, Kuzeyin Akdenizidir; en eski çağlardan günümüze kadar bütün tarihi bu denize ayrılamıyacak şekilde bağlı milletler vardır, diyordu. Finler, Estonlar, Letonlar, Litvan-yalar gibi. Tarihi kaderleri Baltık denizine bağlı jeopolitik menfaatlerin dışına taşan İsveçliler, Danimarkalılar, Almanlar, Polonyalılar, Ruslar gibi milletler de tarih boyunca kazandıkları başarıların ve uğradıkları felâketlerin mühim bir kısmını Baltık denizine borçludurlar.

Hâkimiyet sağlama teşebbüsleri.

Baltık bölgesinde Devletler Hukukunun gelişmenin az çok tam bir tablosunu çizmek maksadı ile böyle kısa bir konuşmada mevcut tarihi ve hukuki malzemeyi inceliyebilmek iddiasında değiliz. Yalnız XII inci yüzyıldan XIX uncu Yüzyılın sonuna kadar, Baltık kıyılarına ve sularına tek başına hâkim olma teşebbüslerinin sırası ile Danimarkalılar, Almanlar, İsveçliler ve Ruslar tarafından yapıldığına işaret edelim. Bütün bu teşebbüsler başarısızlıkla neticelenmiştir. Bununla beraber, yurtlarında iki bin seneyi aşan bir zamandan beri yerleşmiş bulunan Eston ve Leton milletlerinin maruz kaldıkları yabancı hâkimiyetleri arasında en uzun süreni Rus hâkimiyetin olmuştur. Çar Korkunç İvan'ın başarısızlığa uğrayan teşebbüslerinden sonra Büyük Petro adı verilen Çar Birinci Petro zamanında Rusya yeniden Baltıkta gözükmeğe başlamıştır. Estonya'da Narva'da İs-

(x) Bu konferans 26 Kasım 1952 Çarşamba günü saat 11.30 da Ankara Hukuk Fakültesi Konferans Salonunda verilmiştir.

veç Kralı 12'inci Şarl tarafından mağlup edilen Petro eski Livoni'yi ve Estonya'nının bir kısmını işgal etmeğe muvaffak oldu. 1703'de Estonya-
lıların ve Finlerin ırkdaşları ile meskûn olan (Engri) de payitaht olarak seçtiği Saint - Pétérsburg şehrini kurdu.

30 Ağustos 1721'de küçük bir Fin şehri olan (Usikapunki) (Nystadt) da Çar Birinci Petro ile İsveç Kralı Birinci Frederik arasında imzalanan barış, Baltık üzerindeki İsveç hâkimiyetine son verdi.

İsveç, Livoni, Estonya, Engri eyaletlerini, Kareli'nin bir kısmı ile Vü-püri (Viborg) bölgesini ve şehrini Rusyaya terketti. (Kuland) üzerinde Polonyanın hükümranlığı artık geçici idi. 1795 de (Kuland) Dükahğı Rusyaya ilhak edildi. 1808'de İsveçle yaptığı yeni bir harpten sonra Rusya bütün Finlandiyayı elde etti.

14 - 17' inci yüzyıllar arasında şerefli bir tarihe sahip olmuş ve 1569 da mukadderatını Polonyanın mukadderatına bağlamış bulunan Litvanyaya gelince, o da Polonyanın başına gelenleri paylaştı ve Polonyanın 1772 ve 1795'de uğradığı taksimlerden sonra Çarlar İmparatorluğuna ilhak edildi. Ruslar Aland Fin Adaları üzerinde, Kronstadta, Viborg'da, Estonyada Tallin adaları ve limanında, Letonyada da Riga ve Liobo'da istikâmlar inşasına başlıyorlardı. Bu istikâmlar ve Rus deniz kudreti Baltık'ı Bir Rus mare nostrum'u haline getiremedi. Rus Baltık filosunun 1905'de Tsusima muharebesinde mahvolması Baltık üzerindeki Rus hegemonyasının ölüm çanının çalınmasına sebep oldu.

Sistemli bir şekilde Ruslaştırma gayretine rağmen, 19 uncu yüzyılın ortasından itibaren Finlandiyada, Estonyada ve Letonyada millî hareketin doğumuna şahit olunmaktadır; dil ve kültür renesansını siyasî bağımsızlık takib edecektir. Rusları yerleştirme siyasetinin aşırı bir tatbik gördüğü, millî dilde kitap basmak yasağının dua kitaplarına kadar teşmil edildiği Litvanyada bile hariçte basılmış kitap ve gazeteler memlekete girdi, Litvanya dilinde öğretim yapan gizli okullar açıldı.

Birinci cihan harbinde, Baltık üzerinde Alman veya Rus hegemonyası kurmak temayülleri hiç değilse geçici bir zaman için söndü, yeni bağımsız devletler, yani Finlandiya, Estonya, Letonya ve Litvanya teşkilâtlandılar. Polonya bir Baltık devleti olarak yeniden canlandırıldı. Polonyanın taksimine kadar yüzyıllar boyunca serbest şehir kalmış olan Dantzig Polonya hükümranlığı altında yeniden serbest şehir statüsünü aldı. Şu halde, adalete uygun bir şekilde yapılacak arazi değişikliklerine dayanak bir statu quo sağlanması imkân dahiline giriyordu.

Buna rağmen, 1919'da Paris'de ortaya konmuş olan **Baltık Statüsü Meselesi** sistemli ve vazih bir hal tarzına bağlanmadı. Barış Konferansı bu statününün bazı esaslarını düzenlemekle ve bunların idamesini bir

milletlerarası servitüdlere sistemi ile teminata bağlanmakta yetindi. Almanya, Versailles Andlaşması ile Kuzey Deniz ile Baltık'ı bağlayan deniz yollarına hâkim hiçbir istihkâm inşa etmemek ve hiçbir topçu mevzii kurmak taahhüdünde bulunuyordu. Andlaşmanın 195'inci maddesi Danimarka tarafından 1857'de tanınmış olan giriş hürriyetini teyid ediyor ve Almanyaya da kabul mecburiyetini yüklemek suretile genişletiyordu. Danimarka seyrüsefer ve milletlerarası ticaret hürriyeti ile telifi mümkün görülmeyen müruriye resmini almaktan 14 Mart 1857 Kopenhag Andlaşması ile feragat etmiştir. Versailles Andlaşmasının diğer maddeleri ile milletlerarası kanallar rejimi milletlerarası Kiel Kanalına teşmil edildi. Andlaşmanın hükümleri sonradan Baltıktaki stratejik adaların askerlikten tecridini ve tarafsızlığını sağlayan ve teminat altına alan sözleşmelerle tamamlandı. Bu sözleşmelerin en çok tanınmış olan meşhur Aland adaları ile ilgili olanıdır.

Aland takım adalarının, Fin hükümdarlığını tanıyan statüsü, Cenevrede, Almanya, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Büyük Britanya, İtalya, Letonya, Polonya ve İsveç temsilcilerinin iştirâki ile toplanan bir diplomatik konferans tarafından, 6 Nisan 1922'de yürürlüğe giren bir sözleşme ile tesbit edildi. Finlandiya, adaları tahkim etmemeyi, deniz ve hava tesisleri kurmamayı, normal zabıta kuvveti dışında askerî kuvvet bulundurmamayı, hattâ silâh ithalini menetmeyi taahhüt etti. Finlandiya takım ada sularında ancak deniz zabıtasını temin eden iki sahil muhafaza gemisi bulundurmaya mezundu. Sözleşmenin 6'ncı maddesi hükmünce Aland adaları harp halinde tarafsız addedilecekler ne doğrudan doğruya ne de dolayısı ile askerî hareketler için kullanılmıyacaklardır. 1856 Paris andlaşmasında Rusyaya karşı konulmuş olan hükümleri teyid eden bu tahdid fiiliyatda sözleşmeden, tahkim etmeme mecburiyetinden ve muharip devletlerden birini adaları işgale teşvik edebilecek olan silâhsız ve teminatsız bir tarafsızlıktan başka birşey bırakmıyordu.

Baltık Denizinin Statüsü.

Daha yirminci yüzyılın başında Almanya ile Rusya arasında bulunan formüllerden ve yapılan projelerden bahsetmeksizin geçmek zorundayız. Rusya ve Almanyadan başka İsveç ve Danimarka tarafından imzalanan 23 Nisan 1908 tarihli meşhur Saint - Petersburg beyannamesi, netice itibariyle sadece Baltık denizi bölgesinde mülki statü quo'nun idamesine yarayacak, böylelikle de Baltık üzerinde bir nevi Rus-Alman kondominium'unu sağlayacaktı.

Alman yahut Rus hegemonyası temayülleri 1914 - 1918 harbinde ortadan kalktı. Baltık kıyılarında mevcudiyetlerini idameden başka birşey düşünmeyen ve genişlemeyi aklından geçirmeyen yeni devletler ortaya çık-

tı. Buna rağmen işaret etmiş olduğumuz gibi, Paris konferansında, Baltık devletinin statüsü, Karadenizin statüsü örnek tutularak hıhusı bir sözleşme ile tanzim edilmedi.

“Baltık denizinin statüsü” meselesi önce Baltık devletleri, yani Estonya, Letonya ve Litvanya tarafından aralarında bir birlik kurmak için hemen giriştikleri müzakereler sırasında ele alındı. Soma'da 1932-34 yıllarında muhtelif Baltık devletleri ile Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği arasında yapılan müzakerelerde incelendi.

Baltık Birliği hareketi.

13 Kasım 1918'de Estonya millî Konseyinin delegeleri, Ants Piip ve Kaarel R. Pusta “Baltık Ligi” nin birinci tasarısını Parisde kaleme alıp neşrettiler. Bu Lig, üç grubun siyasî ve iktisadî birliği olmalıdır: a) Danimarka, Norveç ve İsveçi ihtiva eden İskandinavya; b) Fîlandiya, Estonya ve Letonyayı ihtiva eden doğu Baltık; c) Litvanya ve Polonyayı ihtiva eden Güney Baltık.

Siyasî gayesi Baltık denizinin serbestisini muhafazadır. Bu deniz ne bir Rus denizi, ne bir Alman gölü olmalıdır, herkese açık bulunmalıdır. Ligin, iltihak eden devletlerin hükümet Başkanlarından ve Dışişleri Bakanlarından müteşekkil bir konseyi olmalıdır. Bu konsey senede üç veya dört defa toplanacaktır. Daimî bir genel sekreterlik Konseye yardım edecektir. Bundan başka yüksek Komuta birliği temin edilecektir. Lig, müşterek bir emniyet sistemi tesis ve tetkik edecek, dış politikayı (koordone) edecek, Baltıkda ticareti teşvik ve bu devletlerin müşterek malik oldukları büyük işletmeleri idare edecektir.

Dünya Milletler Cemiyetinin tâli bir gurubunu teşkil edecek olan bir çeşit Baltık Milletler Cemiyeti konusu idi.

31 Ağustos 1919'da Estonya, Sovyet komiseri Çeçerin'den barış teklifleri aldığı zaman, Estonya hükümeti bu tekliflerin Finlandiya, Letonya ve Litvanyaya teşmilini talep etti. Bununla beraber Sovyetlerle barış müşterek bir vesika ile imzalanmadı, ayrı ayrı sözleşmelerle yapıldı. Helsinkide 15 Ocak 1920'de bir toplantıdan sonra birinci büyük Baltık Konferansı Ağustos 1920'de Riga - Bulduri'de toplandı. Konferans, diğerlerinin takib edeceği daimî bir konferansın ilk toplantısı gibi telâkki edilmişti.

Beş memleket: Finlandiya, Estonya, Litvanya ve Polonya bu konferansa iştirak etti ve bir Ukranya müşahit sıfatı ile hazır bulundu. İskandinav memleketleri iştirak arzusunda bulunmadılar. Daha dar bir sahada bile Polonya ile Litvanya arasındaki mevcut güçlükler, politik sahada ve bilhassa askerî bir antant akdi için bir anlaşmanın ta-

hakkukuna imkân vermiyordu. Konferans, Vilnius - Vilno meselesindeki Polonya - Litvanya uyumsuzluğunun hallinin başlanılmış eserinin tamamlanmasını mümkün kılacağı ümidi ile dağıldı.

1 Kasım 1923'de Estonya ve Letonya temsilcileri Tallin'de tedafui bir anlaşma imza ettiler. Bu anlaşmanın birinci maddesi, müzakerelerin niyetinin onun daha geniş bir anlaşma nüvesi yapmak olduğunu gösteriyordu. Aynı tarihli iktisadi bir sözleşme, bir gümrük birliği ile birleştirilecek iktisadi bir ülkenin teşekkülünü derpiş ediyordu.

"İktisad ve Gümrük Birliği ön-anlaşması" titri bundan ileri geliyordu ve bu anlaşma bu isim altında anlaşma mecmualarına geçirilmiş ve Milletler Cemiyetine tescil edilmişti. Litvanyanın teşebbüsü üzerine, Estonya, Letonya ve Litvanya arasında Cenevrede 12 Eylül 1914'de bir "Antandt ve İşbirliği Antlaşması" imza edildi. Bu anlaşmanın birinci maddesi, üç hükümeti, müşterek ehemmiyeti haiz dış politika meselelerini müzakere etmeğe ve milletlerarası münasebetlerde birbirlerine karşılıklı olarak politik ve diplomatik yardımlarda bulunmaya mecbur ediliyordu. Akit memleketlerin diplomat ve konsolosları ve milletlerarası konferansındaki delegeleri birbirleri ile temas edeceklerdir. Hükümetlerinin talebi üzerine bu üç Baltık memleketi grubu Milletler Cemiyetinin Konseyinde ve diğer organlarında temsilcilerini sağlamışlardır.

Haziran 1952'de, bugün Sovyet Rusya tarafından işgal edilen üç Baltık memleketinin diplomatik temsilcilerinin bir konferansı Londrada toplandı. Bu konferans, 1934 Antlaşmasının hükümlerinden doğan, Estonya, Letonya ve Litvanya Cumhuriyetlerinin hürriyet ve bağımsızlığını ihya etmek için takib edilecek hareket hakkında müzakerelerle de bulunmak vecibesini teyid etti. İnsan iyi günde de kötü günde de verilen söze sadık kalmalıdır...

Baltık Devletleri ve Rusya.

Finlandiyanın istiklâli 6 Aralık 1917'de, Estonyanın ki 16 Kasım 1917, 24 Ocak ve 24 Şubat 1918 tarihli üç vesika ile, Letonyanın istiklâli 18 Kasım 1918, Litvanyanın ki de 16 Şubat 1918'de ilân edilmişti. Bu devletlerin hepsi de 16 Kasım 1917 milletlerin kendi kendilerini idare etmeleri daha önce bağı oldukları devletten tamamen ayrılabilmeleri hakkında bir kararname bile ilân etmiş olan Sovyet Rusyaya karşı kuruluş harplerine girişmek zorunda kalmışlardı. Sovyetler Birliği ile barış anlaşmaları imzalanmıştı: Estonya tarafından 2 Şubat 1920'de Tartu'da; Litvanya tarafından 12 Temmuz 1920 de Moskova; Letonya tarafından 11 Ağustos 1920'de Riga'da; ve Finlandiya tarafından da 14 Ekim 1920 de Tartu'da.

Asıl üç Baltık devletine gelince, Rusya, bu antlaşmalar gereğince "kendi rızası ile ve ebediyen" Estonya'nın ve Litvanyanın halkları ve ülkeleri üzerinde her türlü egemenlik haklarından feragat etmekte idi. Bu haklar ve bu ülkeler Rus İmparatorluğuna bağlılıklarından doğan her türlü vecibelerinden beri kılınmış ilân edilmişlerdi. Rusya üç memleketin tarafsızlığına bu tarafsızlık diğer devletlerce de tanınırsa hürmet göstereceğini taahhüt etmekte idi.

Bu antlaşmalar, en fazla müsaadeye mazhar millet esası üzerine, ticari ve iktisadî münasebetlerin yeniden tesisini derpiş ediyorlardı. Rusya-ya Baltık devletlerinin deniz limanlarına serbestce girmek hakkı tanınmıştı.

Baltık milletlerinin ve hükümetlerinin anlayışına göre bu antlaşmaların Rusya ile muslihane ve iyi komşuluk münasebetleri kurması gerekiyordu. Rusya bakımından ise, Tartu, Moskova ve Riga antlaşmaları kendisine Batılı devletler ile münasebete girme yollarını açmakta idi. Barış antlaşmaları imzalanınca müttefikler Rus işlerine müdahale siyasetlerini terketmişler, ablukayı kaldırmışlar ve harp ve açlıkla bitap bir hale düşmüş olan Rusya ile iktisadî görüşmelere başlamışlardı. Rusya ile Polonya arasındaki harp bir müddet daha devam edecektir. Bu harbin gâyesini Lenin, 8 Ekim 1920 tarihli Tannary Kongresinde şöyle tarif etmişti: (Bk. Lenine, Oeuvres. XVII. s. 334).

"Polonyaya saldırmakla, aynı zamanda Müttefiklere de saldırıyoruz; Polonya ordusunu imha etmekle, bugünkü milletlerarası münasebetler sisteminin dayandığı Versailles Barışını imha ediyoruz."

Fakat 14 Ağustos 1920'de Pilsudski mukabil taarruza geçmiş, kızıl kuvvetler püskürtülmüş geriye atılmıştı. Lenin'in nutkundan dört gün sonra bir mütareke ve 18 Mart 1921'de Riga'da barış antlaşması imzalanmıştı.

Büyük bir mücadele sonunda kendilerini Sovyet Rusyaya tanıtan Baltık Devletleri, diğer devletlerle de de Jüre tanınmış ve Milletler Cemiyetine kabul edilmişlerdir. Estonya ile Letonyanının daha 1919 Paris Konferansına sundukları memorandumanlarında, Baltık devletleri dış siyaset programlarını şöyle tanımlıyorlardı: Avrupa ile Rusya arasında, bilhassa iktisadî münasebetler sahasında, bir engel değil fakat bir köprü olmak. La Haye ve Cenevva 1922 Konferanslarında, Sovyetler Birliği ile münasebetlerin yeniden tesisi için bu uyuşturucu teklifleri desteklemişlerdir. Sovi yetler Birliğinin Baltık milletlerine karşı siyasetlerinin çok daha müteahvil olduğunu söylemekle yetinebiliriz. Estonya'da Moskovaca tanzim edilen fakat 1 Ocak 1924'de feci bir şekilde başarısızlığa uğrayan komünist darbesinden sonra, Sovyetler yeni bir anlaşma ve barış politika-

sına giriştiler. 1929 Şubatında, bütün komşularına, 1929 Ağustosunda Briand - Kellogg Misakına yazılmış olan karşılıklı münasebetlerinde harbe başvurma yasağını derhal mer'iyete koymayı teklif ettiler. 1932'de Moskova hükûmeti bir seri iki taraflı ademi tecavüz Misakı imzalamıştır. Bu misaklar, 1934,de Sovyetler Birliği, Polonya, Finlandiya ve üç Baltık devletleri için on sene daha uzatılmıştır.

Bu misaklar, Londrada aynı devletler arasında mütecavizin tarifi hususunda 1933'de imzalanmış anlaşmanın da inzımanı ile Baltıkdaki *statu quo*'nun idame ettirilmesinde ciddi bir faktör teşkil edecektir. 1934 senesinin Mart ayında, Moskova Berline Reich ile Sovyetler Birliği arasındaki münasebetleri düzeltmeğe ve Finlandiya ve Baltık devletlerinin tamamiyet ve bağımsızlıklarına taallük eden bir demec nesretmekle işe başlamayı teklif etti. İki hükûmet arasındaki görüşmeler tam bir gizlilikle ve ilgili memleketlere danışılmaksızın cereyan etti. 23 Nisan'da Alman diplomatik temsilcileri Sovyet teklifine karşı menfi bir tavır takındıklarından Baltık hükûmetlerini haberdar ettiler. Alman cevabı Rus - Alman münasebetlerinin Baltık devletlerinin bağımsızlığının temin edilmesi ile hiçbir alâkası olmadığı ve bu bağımsızlığın bir diğer devlet tarafından bahis konusu edilemeyeceği temeline dayanıyordu. O zaman Baltık devletleri kamu efkârı, üçüncü devletler tarafından müzakerelerin durdurulmasını ve bu müzakerelerde kombinezolar konu teşkil etmemelerini ısrarla talebe başladı.

1939 senesi Nisan ayının ortasında Moskovada İngiliz - Fransız - Rus müzakereleri başladı. Sovyet hükûmeti, Fransa ve İngilterenin Baltık devletlerini Reich tarafından hattâ dolayısı ile bir tecavüze karşı garanti etmeleri ve akdi düşünülen üçlü anlaşmanın yürülüğe girmesinin Polonya, Romanya ve Türkiyeye kadar uzanacak icraî mahiyette askerî anlaşmaların akdine bağlı kalmasını istemiştir.

Bu müzakereler esnasında Baltık hükûmetlerine danışılmış olduğundan bunların halklarının hissi, tabiidir ki mukadderatlarını Sovyetler Birliğinin ittihaz edeceği bir (initiative) e tâbi kılan herhangi bir (otomatik) sistemin aleyhinde idi.

Baltık Devletlerinin Rusya tarafından işgali.

Müteakip hâdiseler Baltık milletlerinin endişelerini hakkı çıkarmıştır. Moskovadaki Fransız ve İngiliz müzakerecilerinin gözleri önünde. Sovyetler Birliği 1939 Ağustosunda Hitler ile Paktını imzalamıştır. Polonyanın Alman kıt'aları tarafından işgalinden sonra, Moskova, 28 Eylül 1939 da Estonyaya bir "karşılıklı yardım" Paktını empoze etmiştir. Bu pakt Rusyaya Baltıkda üsler veriyordu.

Buna benzer Pakt'lar Letonya ve Litvanya ile de imzalanmıştır. Diğer taraftan Hİtler, nesiller boyunca Baltık memleketlerinde yerleşmiş olan bütün Almanlara, Almanyaya dönmelerini emretmiştir.

Fakat 31 Ekim 1939'da Moskova, Molotov'un bir demeci yolu ile Baltık memleketlerinin Sovyetleştirilmelerine girişmeyeceğini bildiriyor ve "Rusyanın, Estonya, Letonya ve Litvanya ile yeni andlaşmalarının müzi milletlerin egemenliklerine ve diğer devletlerin işlerine müdahale etme prensibini sarahaten hükümetleri garantisini veriyordu.

Mamafih, 17 Haziran 1940 tarihinde Sovyet kıt'aları Baltık Cumhuriyetleri arazisine girmekte idi. 21 Temmuzda bu kıt'aların kontrolü ve Vişinski, Jadanov ve Dekanozov gibi önemli mevki sahibi Moskof erkânının idaresinde alelâcele teşkil edilen "parlamentolar", üç cumhuriyetin Sovyetler Birliğine ithaline merasimle oy veriyorlardı.

1940 Temmuzunda Baltık milletlerinin (plebisitine) müracaat olduğuna inananlara Rus devletinin kurucusu Ulianov-Lenin'in şu sözlerini hatırlamak yerinde olacaktır.

"Bir küçük ve zayıf millet kendi siyasî varlığı şeklini serbest bir seçimle tesbit edememiş ise (ki böyle bir seçim kudretli devletin kıt'alarının tamamen çekilmesini gerektirir) bu bir ilhak teşkil eder yani yabancı bir memleketin keyfi bir şekilde benimsenmesi demektir ve bir şiddet fiilidir." (Lenine. Oeuvres. vo. XXII. s. 13)

Şimdi, 14 ve 15 Temmuz 1940 tarihlerinde aynı günlerde her üç memleketde Kremlinin emri ile Sovyet kıt'alarının ve tanklarının tehdidi altında "seçimlerin" vukubulduğu bir vakiadır. Seçimlere iştirâk mecburi idi, muhalefet listeleri bertaraf edilmişti ve oylar tek komünist listesine verilmiştir.

Bütün bunlar Moskovanın dünyaya: Estonyada oy verenlerin % 92. 9' unun; Letonyada % 92. 6' ısının ve Litvanyada % 99' unun Rus adaylarını seçtiklerini bildirmesine mâni olmamıştır ve işin garibi bu neticeler Sovyet Ajansı tarafından bir Londra gazetesinde (oyların) sayılmasından yirmidört saat önce ilân edilmişlerdir.

Amerika Birleşik Devletleri Sovyetlerin Baltıktaki bu manevralarını devletler hukukunun açık bir ihlâli olarak takbih etmişlerdir. Cumhurbaşkanı'nın emri ile Amerikan Dışişleri Bakanlığı 23 Temmuz 1940'da basına verdiği bir demecde Estonya, Letonya ve Litvanyadaki Sovyet Usullerini (sahte) ve (yalancı) usuller olarak vasıflandırmış ve bunlar kuvvet vasıtası ile veya kuvvet tehdidi ile icra olunsunlar muarız olduğunu bildirmiştir. Amerika Birleşik Devletleri 1940'dan beri Baltık devletlerine karşı durumlarını değiştirmemişler Kremlinin bu devletlerin ilhaklerini ka-

bul ettirme yolunda ettiği bütün teşebbüsleri reddetmişlerdir ve üç memleketin diplomatik temsilcileri Washington'da da daima tanınmıştır.

Baltık Cumhuriyetlerinin legasyon ve konsoloslukları İngiltere, Kanada ve Güney Amerika Devletlerinde de faaliyet halindedir. Fransada, Yargıtay'ın 10 Aralık 1951 tarihli bir kararı Letonya devletinin (biz buna Litvanyaya ve Estonyaya devletlerini de katalım) varlığına son veren milletlerarası şumülü haiz bir vesikanının mevcut olmadığına hükmetmiştir.

Baltık Devletlerinde Sovyet Rejimi.

Bir sene zarfında toprak, sanayi, ticaret ve bankalar milletleştirilmiş, iktisadî hayatın düzeni bozulmuş, ahali korkuya ve sefalete maruz bırakılmıştır. Köylüler Sovyet modeli üzerine tesis edilen kolektif çiftliklere zorlanmıştır.

Din hürriyeti sair medenî hürriyetlerle birlikte ortadan kalkmıştır. Kilise basında ve toplantılarda alay konusu yapılmıştır. Dinî öğretim mekteplerden ve üniversitelerden kaldırılmış ve din adamları (N .K. V. D.) nin nezareti altına konulmuştur.

Baltık memleketlerinin işgali başlar başlamaz Sovyetler Birliği Ruslaştırılma ve komünistleştirilme gayelerinden olmak üzere sadece aydınları ve sözde (burjuaları) değil fakat toprakların kolektif hale sokulmasına isyandan köyleri de kütle halinde Kuzey Rus arazilerine ve Sibiryaya tehciire başlamıştır. Sadece Estonyadan bütün sosyal sınıflara mensup 60. 910 kişi tehcir edilmiştir. Bunlar arasından 7. 129'u 10 ilâ 25 sene müddetle kürek cezasına mahkûm edilmiş 1800 Estonyalı Estonyada idam edilmiştir. 32. 187 kişi Ordu'da seferber edilmiştir fakat hakikatte bunlar ya küreğe mahkûm edilmişler yahut idam olunmuşlardır. Letonyada aralarında 20. 000' i kadın 9.000' i çocuk olmak üzere 60. 000'den fazla insan ortadan kaybolmuştur. (Cenevredeki Milletlerarası Kızılhaç Teşkilâtı 1943'de 35. 000 kişinin ismini tesbit emiştir.) 1700 Leton öldürülmüştür.

Litvanyada tehcir edilen sivillerin adedi 50.000 olarak tesbit edilmiştir (30. 000 isim Ruslar Almanların önünde çekilirlerken bıraktıkları listelerden çıkarılmıştır). 3.000' i N. K. V. D. kuvvetleri tarafından öldürülmüştür. Tehcir edilen erkekler daima karılarından ayrı kılınmış, anaılar çocuklarından uzaklaştırılmış ve genç komünistleri yetiştirme kamplarına (Komsomol) yollanmıştır.

18 Haziran 1941'de Moskova Radyosu 9000 Letonyalı çocuğunun "öncüler Kamplarına" nakledileceğini ve Sovyetler Birliğine serpiştirileceğini ilân ediyordu.

Tehcir olunanlar hayvan nakline mahsus kapalı vagonlara istif ediyor kendilerine su verilmiyor, her türlü hıfssızlıkta imkânlarından mahrum bir şekilde haftalarca Sibiryaya ve Sovyet Rusyaya doğru seyahat ediyorlardı. Birçok yaşlılar ve çocuklar yolda öldüler. Gidecekleri yere varınca bu bedbahtlar hasarat dolu yataksız barakalara tıkılıyor ve cânilerin ve Rus askerlerinin nezareti altında günde ondört saat mecbûri çalışmaya tâbi kınıyorlardı. Gıdaları bir kâse çorba ve yarım ekmekten ibaretti. Elbiseleri değiştirilmiyor ve yıkanmıyordu. Hepsi vitamin yokluğundan mustarıptı. Bu da skorpit ve dişlerin dökülmesini intaç ediyordu. Tesbit edilmiştir ki bu rejim ile bolşevik esir çalışma kamplarında bir insan ancak beş sene dayanabilir.

Tehcir edilen forsalar arasında üç Baltık devletinin Başkanları ve hükûmet üyeleri de vardı.

Arada Almanyanın hâkimiyeti daha az vahşice olmakla beraber Baltık milletlerinin emellerini hiçbir veçhile tatmin etmemiştir. Alman işgal kuvvetleri ve sivil otoriteleri Estonya, Letonya ve Litvanyada Sovyetlerden işgal ettikleri iktisadî nizamı muhafaza etmekte idiler. Bu sebeple mukavemet hareketi her üç memleketde devam ediyordu. Bu hareket Almanyanın sükûtu ile hız kazandı. 1944'de Litvanyanın kurtarılması için bir Yüksek Komite teşkil edildi ve buna benzer komiteler Letonya ve Estonyada da tesis edildiler.

1944 Eylülünde vukubulan ikinci Sovyet işgali 1940'dakiden daha büyük bir terör ile başladı. 1944 Mayısında 700'e yakın Estonyalı aydın Almanlar tarafından, İngilizlere, Amerikalılara ve Finlere mütemayil oldukları vesile edilerek tevkif olunmuşlardı. Almanlar çekilirken husule gelen kargaşalıkta Estonyalı partizanlar tarafından kurtarıldılar. İmdi, birkaç hafta sonra yabancı gazeteciler (kurtarılmış) Estonyaya Sovyet otoriteleri tarafından, Tallin civarında Klooga'da yanmış cesetlerden meydana gelen yığınları görmeğe davet edilmişlerdir. N. K. V. D subayları, gazetecilere öldürülen binlerce insan arasında Estonyalı entellektüellerin bulunduğunu söylüyorlardı. Bu katliamın N. K. V. D. kuvvetlerinin kendileri tarafından yapıldığına bizim zerre kadar şüphemiz yoktur.

15.000 Polonyalı subayın Katyn'de katliamını duymayan kalmış mıdır? Halbuki aynı Katyn faciasının benzerlerine Letonyada Kalsnava ve Landone'de de rastlanır. Buralarda kadınlar, ihtiyar ve çocuklar esirgenmeksizin bütün bir ahali katledilmiştir.

On binlerce insan yaya olarak Rusyaya tahliye edilmiş ve meskenlerine ve emlaklerine Ruslar el koymuşlardır.

Kütle halinde tehcirler Baltık memleketlerinde devam etmektedir. Kontrollü rakamlara göre 23-28 Mart 1949 devresinde 50.000 Estonyalı

köylü Sibiryaya gönderilmiştir. Bunun sebebi mallarının kolektif hale sokulmasına karşı heyecan duymalarıdır...

Ruslaştırmaya muvazi olarak tatbik edilen komünistleştirme hayat ve fikir şartlarının tam bir tahavvülü gayesini gütmektedir. Bu gaye halkların gayri millileştirilmesi ve fertlerin gayri şahsileştirilmesidir. Bu ortadan kaldırma tehdidi karşısında Baltık memleketlerinin yüzbinlerce halkının Alman Birliklerinin Almanyada ricatlerinde takip etmeyi tercih etmeleri ve 36. 500 Baltıklının İsveçe kendilerini atmaya muvaffak olmaları şaşılacak birşey değildir. Bugün bu gönüllü sürgünlerin ekserisi Birleşik Devletlerde, Kanada, İsveç, İngiltere, Avusturalya'da ve Lâtin Amerika memleketlerinde yerleşmişlerdir. Bunlar "yerinden edilmiş insan" kamplarındaki tecrübeleri ve yeni ve değişik şart ve mesleklerdeki başlangıçları zamanımızın büyük hicretinin dokunaklı fasıllarını teşkil ediyor; vatanseverlik hisleri ve kültürel faaliyetleri ilerisi için bir garantidir. Sadece, Baltık sürgünlerinin yabancı memleketlerde periodikler, edebî ve ilmf dergiler, yardım dernekleri ve temsili komiteler okul ve hattâ bir üniversite (Pinneberg Hamburg'da) tesis ettiklerini hatırlatalım. Onlar, hür dünyaya Sovyet usullerinin hakikatini bildirmek ve yeni bir Avrupa câması içinde milletlerinin hürriyet ve bağımsızlık haklarını idame ettirmekten ibaret olan vazifelerini müdriktirler. Bu gaye iledir ki, Baltık Cumhuriyetlerinin diplomat ve konsolosları Birleşik Devletlerde, Kanada, İngiltere ve bu cumhuriyetlerin ilhak edilmelerini tanımayan diğer memleketlerde vazifelerine devam etmektedirler.

BALTİK VE ATLANTİK

Bugün, Baltık, Moskova tarafından, Finlandiyadan Letonyaya kadar 900 kilometrelik sahili ile Kaliningrad olan Könisberg'den Lübek'e kadar, bir Sovyet denizi gibi telâkki edilmektedir.

1944 senesi sonundan itibaren Ruslar Estonya arazisi üzerinde önemli tahkimat inşasına başladılar. Mecburî mükellefiyetine tâbi Estonya ahalisine bu çalışmalarını için binlerce Alman harp esiri, Ruslar hatta Wehrmacht'a gönüllü kaydolunmuş Fransızlar iştirak ettiler. Yer altı çalışmalarını Sovyetler Birliğinin en uzak köşelerinden derlenen Ruslara tevdi edilmiştir.

Lituanya limanları haricinde, Sovyet Rusya, büyük bir kısmını Sovyet Polonyasına bıraktığı doğu Prusyanın parçalanması esnasında Pillo limanını kendisine saklamıştır. Bu liman buzlar tarafından kapatılmaz ve Atlantiğe açılır. Nihayet Mongollardan teşekkül eden bir hudut muhafaza teşkilâtını Sovyetler Baltık sahillerinde kurmuşlardır.

Demek oluyor ki S. S. C. B. nin Baltıkda hegemonyasını tesis yönündeki büyük teşebbüsleri ile karşı karşıyayız ve bunlar daha uzak siyasî hedefleri gütmektedirler. Baltık memleketlerine gelince bir Rus genel valisi 1870 de bunların “temel siyasî fikirleri bakımından daima bir muharebe sahası” teşkil ettiklerini yazıyordu.

Baltık milletleri yüzyıllar boyunca genel fikirler bakımından olduğu kadar kendi varlıkları bakımından da bir çok mücadelelere iştirak etmişlerdir: Almanların batıya ve Rusların doğuya yaptıkları salvetlerde; Rus - Ortodoks ve Katolik - Romen Kiliseleri ile Röform arasındaki ihtilâfda; batı ferdiyetçiliği ile Rus kolektivizmi arasındaki mücadelede ve nihayet devrimizin serbest düşüncesi ile sürü-totaliter sistemi arasındaki kavgada.

Baltık meselesi artık sadece bir Alman veya Rus veya Rus - Alman görüş zaviyesinden mütalâa edilemez.

Almanyanın Avrupa Birliğine girmesi onun Atlantik sistemine girmesine bağlı ise muhakkak ki Baltık meselesini Atlantik Paktına bağlayacaktır. Siyasetleri daima denizlerin serbestisi, *Jus Communicationis*'i müdafaa tecelli eden Batı Avrupa devletleri ve Amerika Birleşik Devletleri Baltığın ve onun sahilinde bulunan milletlerinin hürriyeti ile ilgilenmekten kaçınmazlar. Bu milletlerin gelişmesi Avrupa tarihinin esaslı bir kısmını, onların hürriyeti ise 250 milyonluk bir kütlesi küçük devletlere ait bulunan Avrupanın hürriyetinin ayrılmaz bir parçasını teşkil eder.

Avrupa, hürriyet prensibi bütün milletler için tanınmaksızın hür bir kıt'a olamaz ve hür bir Avrupa olmaksızın da diğer kıt'alar için ne bir Atlantik güvenlik sistemi ne de devamlı bir barış mümkün olacaktır.